

3. 7. 2002

Veźměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Trestuhodné avšak nepotrestatelné

Už jste se někdy setkali s falešným inženýrem? Ne? No, spíš ano a jen o tom nevíte. Je mnoho těch, co ač vysokou školu nedokončí, osobují si právo užívat titul (vždyť - přiznejme si - „pane doktore“ zní tak hezky...). Je to snad lidská ješitnost, snad vypočítavost, nicméně tyto delikty se ještě dají postihnout, ale jak postihnout toho, kdo užívá titul, který vlastně dle práva neexistuje?

Už jste se někdy setkali s falešným inženýrem? Ne? No, spíš ano a jen o tom nevíte. Je mnoho těch, co ač vysokou školu nedokončí, osobují si právo užívat titul (vždyť - přiznejme si - „pane doktore“ zní tak hezky...). Je to snad lidská ješitnost, snad vypočítavost, nicméně tyto delikty se ještě dají postihnout, ale jak postihnout toho, kdo užívá titul, který vlastně dle práva neexistuje?

Pokud si na vizitku napíšete „ředitel zeměkoule“, asi Vás bude pár lidí považovat za recesistu a zbytek za blázna. Pokud si na vizitku napíšete „hrabě“, bude Vás pár lidí považovat za recesistu a zbytek se bude klanět k zemi. To je kouzlo společenské prestiže. Již v několika předchozích článcích jsem se zabýval tematikou šlechtictví, zákona 61/1918, který šlechtictví oficiálně zrušil (a přesto připomeňme takové činy, jako například delegace české šlechty v předvečer druhé světové války, kdy v čele s hrabětem Černínem šla skupina šlechticů přímo za prezidentem, aby mu vyjádřila svoji absolutní oddanost a loajalitu k české vlasti a českému národu), dokonce i právem užívat erb. Ale základní poučka soukromého práva zní: Co není právem zakázáno, to je dovoleno. A právo veřejné - státní moc? Co není zákonem přikázáno, to je dovoleno, to pro státní moc „neexistuje“. Šlechtictví jako určitý rys skupiny občanů žijících na území dnešní České republiky „padlo“. Zákon se vršil na zákon a po roce 1948 nemohlo být o šlechtictví ani řeči. Proto ani „nový“ zákon 247/1949 Sb., který nahradil veškeré novely původního zákona 61/1918 Sb., již vůbec o šlechtictví nehovořil. Byly zrušeny všechny sankční ustanovení! Takže dnes...? Dnes si napíšete na vizitku „hrabě“ a - nic! Byť je to titul neméně prestižní jako titul akademický - leč, ochrany není...

O „naznačování šlechtictví“

Titul, šlechtický erb, predikát, právo nobilitace a forma jména, resp. příjmení - je to tak vážné? K „naznačení šlechtictví“ judikoval Nejvyšší správní soud po roce 1920 ne jednou, za poněkud kuriózní (ovšem skvěle demonstrativní) považují judikát z 23.1.1935 uvedený ve sbírce judikátů jako Boh. A11692/35 „Přestupek je i naznačování svého šlechtictví“. Tento judikát si zaslouží alespoň částečnou citaci: „ sťažovateľ' ...dňa 22. mája 1930 predviedol k odvodnej komisii svoje kone do H., ktoré úmyselne opatril na ľavom boku znakom v podobe šľachtickej korunky, čím hľadel naznačiť svoje bývalé šľachtictvo - a bol sťažovateľ' na základe § 6 odst. 1 a 2 cit. zákona odsúdený k peňažitej pokute 1.000 Kč. V dôvodoch napadnutého rozhodnutia bolo uvedené: Sťažovateľ' nepoprel, že svoje kone úmyselne opatril znakom, ktorý má podobu kruhu, z ktorého vybieha päť papršlekov končiacich napodobením perly a uprostred kruhu sa nachodí písmeno D. Je všeobecne známo, že za starého režimu, kedy bolo šľachtictvo dovolené, užívalo sa k označeniu rôznych stupňov šľachtictva znaku korunky v podobe rôznych krúžkov alebo polkrúžkov, z ktorých vybiehaly papršleky v počtu rôznom dľa stupňa šľachtictva (päť, sedem atd.), ktoré končily napodobením perly. Takými znaky bývalá šľachta opatrovala svoj movitý majetok všade, kde nemohlo byť užité celého erbu. Jestliže tedy sťažovateľ' upotrebil k označeniu svojich koní takéhoto znaku, učinil to práve tak, jako to bolo skoršie zvykom...“ - soud judikoval, že právě toto lze považovat za naznačení.

Jistou dělicí čárou je zde „veřejnost“ tohoto naznačení. Dle judikátu z 27.1.1923 vedeného pod

značkou Boh. A 1896/23 s označením „K přestupku neoprávněného užívání šlechtického titulu“ se přestupku nedopouští ten, kdo užije „atributy šlechtictví“ například v soukromém dopise. Je zde určitost adresáta a implicitní požadavek neverejnosti soukromé korespondence. Otázkou však zůstává například užití erbu se šlechtickými prvky na vizitce. Vizitek občas užíváme namísto „průkazu totožnosti“ a předkládáme je lidem, kteří nám nejsou vždy plně známi. Ač má v sobě vizitka jistý rys soukromý, domnívám se, že v souladu se zákonem 61/1918 Sb. by právě zde nemělo být ani naznačeno zákonem zrušené šlechtictví, neboť vizitce chybí implicitní požadavek na soukromost a nesdělování další osobě, jak tomu může být v případě korespondence. Nakolik se však šlechtické znaky a tituly vyskytují i na vizitkách může posoudit samozřejmě málokdo, nicméně stává se tak a bohužel nejenže neprávem (ve smyslu toho, že šlechtictví neexistuje), nýbrž přímo proti právu – tedy alespoň proti tomu (právu zdravého rozumu?), které praví, že šlechticem je ten, kdo má šlechtické předky (Proto „ospravedlnění“ typu „Všichni moji příbuzní jsou šlechtici... vyjma mé matky a mého otce...“ je skutečně velmi trefný bonmot). Takovéto umělé zvyšování společenské prestiže není nic neobvyklého. Ostatně – každý zaměstnanec může být „reprezentantem“ své firmy („reprezentant“ zní nepochybně lépe, než „vrátný“...) apod.

Ale co na to právo? Náš právní řád vytvořil živnou půdu nedozírného rozsahu právě pro podobné „zušlechtování“ titulem, jehož neoprávněné užití je tak nepostižitelné. Zrušení sankce v zákonu 61/1918, resp. přesně stanovené sankce v zákoně 243/1920 a následujících je dnes citelné. Neoprávněné užití akademického titulu by snad bylo možné kvalifikovat jako přestupek – snad... (jako trestný čin tuto skutkovou podstatu neznáme ani náznakem). Známe však trest ztráty čestných titulů a vyznamenání (viz 157/1994 Sb.: „Vyznamenaný, kterému byl pravomocným rozhodnutím soudu uložen trest ztráty čestných titulů a vyznamenání, je povinen vrátit propůjčené nebo udělené vyznamenání Kanceláři prezidenta republiky.“ a samozřejmě Trestní zákon 140/1961 ve znění pozdějších novel v § 46: „Ztráta čestných titulů a vyznamenání (1) Soud může uložit trest ztráty čestných titulů a vyznamenání, odsuzuje-li pachatele za úmyslný trestný čin spáchaný ze zvláště zavrženíhodné pohnutky k nepodmíněnému trestu odnětí svobody nejméně na dvě léta. (2) Ztráta čestných titulů a vyznamenání záleží v tom, že odsouzený ztrácí vyznamenání, čestná uznání, vědecké a umělecké hodnosti a jiné čestné tituly udělené podle vnitrostátních právních předpisů, jakož i právo nosit cizozemská vyznamenání a užívat cizozemských čestných titulů.“ – takový trest je však samozřejmě následkem jiného jednání, nikoliv příčinou námi uvedenou a to neoprávněným užitím řádu, titulu apod.).

Vysokoškolské vzdělání je samozřejmě možné si ověřit – zákon 111/1998 Sb. ze dne 22. dubna 1998 o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách) stanovuje v § 55: „Dokladem o ukončení studia a o získání příslušného akademického titulu je vysokoškolský diplom a vysvědčení o státní zkoušce“. Ale co je dokladem šlechtictví, které u nás nota bene dle práva neexistuje? Počty udělených šlechtických titulů v průběhu 19. století se odhadují na desetitisíce (smělé odhady se blíží číslu 30 000 přibližně od roku 1830 do roku 1918 – samozřejmě, na konci první světové války bylo ještě uděleno mnoho titulů, o jejichž plné oprávněnosti lze s úspěchem pochybovat). Pokud umíte vyjmenovat alespoň 30 šlechtických rodů, pak jste v této oblasti nadprůměrně vzdělání. S ohledem na fakt, že Česká republika nejde ve stopách Slovenska, které již před několika lety zřídilo Heraldický register Slovenskej republiky (řekněme mírná obdoba registrů erbů ve Velké Británii etc.), je situace stále značně nepřehledná. A pakliže tuto iniciativu nezastřeší či spíše přímo nepovede stát v čele s odborníky, pak se zřejmě s „falešným šlechticem“ občas potkáte... (pamatujte na povídku detektivního spisovatele Marka o „výrobě“ falešného vévody?). V České republice se prověřováním „pravosti potomků šlechty“ částečně zabývá Česká genealogická a heraldická společnost v Praze a nadějně se tváří také projekt GeneSys – www.e-genesys.cz – uvidíme, kudy se bude vývoj ubírat nadále, zatím se zdařilo v rámci této iniciativy odhalit několik osob zneužívajících důvěřivost našich spoluobčanů (obvykle z vyšších společenských tříd, kteří jsou ochotni rádi připlatit za titul rytíře, seč nemá nejenže žádnou platnost, ale navíc je udělen osobou k

tomu ani dle rodových tradic nepovolnou). Je však nesporné, že jisté pokrytí této problematiky právem by bylo zřejmě žádoucí obzvláště v nynějším období, kdy liberální atmosféra „podnikavých duchů“ láká přidat si na vizitku „o několik perel na korunce více“ a občas i za tučný peníz udělovat „šlechtictví“ (bohužel, lidí problematiky neznalých, ale naopak majetných je poměrně mnoho). Pokud si tedy „brousíte zuby a čistíte frak“ na nějaký rytířský velkokříž, poraďte se snad raději nejdříve s odborníky.

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Letiště a letecké stavby](#)
- [Nejvyšší správní soud vymezuje nové hranice zneužití práva u běžných nákladů na reklamu](#)
- [Limity dohledu nad výkonem znalecké činnosti](#)
- [Stavebníci získávají od roku 2026 silnější pozici v soudních sporech o povolení stavby](#)
- [Novela zákona o spotřebitelském úvěru: zásadní regulatorní přelom, který změní finanční trh i praxi poskytovatelů spotřebitelských úvěrů](#)
- [Regulace cen taxislužby v roce 2026: co se mění a jaké mají obce možnosti?](#)
- [Jaké klíčové změny přináší návrh novely stavebního zákona?](#)
- [Nový zákon o zbraních a střelivu](#)
- [Novela zákona o pyrotechnice: likvidace profesionálů namísto zmírnění negativních vlivů](#)
- [Nový zákon o zbraních - hlavní a vedlejší držitelé a změny v posuzování zdravotní způsobilosti](#)
- [Klientská zóna Jenda - právní účinky činění podání a doručování písemností](#)